

Heartstone

En filmhandledning från Svenska Filminstitutet

Bild: Roxana Reiss

Rek för åk 6-9

Heartstone är en karg och vacker film om vänskap, kärlek och sexualitet i den tidiga puberteten. Om att växa upp i en liten fiskeby på Island, om att känna sig annorlunda och vilja höra till men samtidigt längta bort – samt om den förtryckande machokulturen.

Filmen och läroplanen

Heartstone fungerar perfekt som inspiration till samtal om könsroller, machokultur, hbtq-rättigheter och feminism – ämnesområden där det hänt mycket sedan 1990-talet, då filmen utspelar sig. Vidare kan dess rättframma men samtidigt respektfulla skildring av vänskap, kärlek och sexualitet vara en utmärkt utgångspunkt för sex- och samlevnadsundervisning – inte minst när det gäller teman som krav, lust och samtycke. Eftersom filmen använder sig av ett ekvilibristiskt foto och ett laddat bildspråk som sätter naturen, kroppen och känslorna i fokus, lämpar den sig dessutom mycket väl inom bild- och svenskämnet när en diskuterar bildutsnitt, perspektiv, symbolik, metaforer och dramaturgi.

Handling

En liten fiskeby på Islands landsbygd. Det är sommar och på en pir står ett gäng pojkar i trettonårsåldern och fiskar. En av dem, Thor, tar hem den stora fångsten till sin mamma som blir föga imponerad, säger att hon ska ta hand om fisken senare och fortsätter njuta i solen. Thor går in och tar en dusch och studerar sedan sin icke-existerande hårväxt i armhålor och på pung. När han kommer ut från badrummet slänger hans storasyster retsamt ut honom naken och stänger ytterdörren medan hans bästa vän Kristjan handfallen ser på. Thors mamma räddar honom och en vild syskonjakt tar vid.

Thor och Kristjan drar runt i byn. De pratar, slår sönder bilvrak, kollar nakenbilder och smeker skämtsamt och provande varandras lår. På ungdomarnas stamhak träffar de Beth och Hanna som de gärna hänger med, men också det äldre killgänget som anförts av den elaka Ginger som ständigt anklagar dem för att vara ”bögar”.

Thor och Kristjan leker sanning och konsekvens tillsammans med Beth och Hanna. Thor är uppenbart intresserad av Beth men hon kysser hellre Hanna än honom. När killarna uppmanas pussa varandra blir Thor äcklad och Kristjan vill avsluta leken. De sover alla över i Beths rum och när Thor vaknar morgonen därpå har han kissat på sig i sömnen. Han smyger skamset iväg och när Kristjan senare vaknar tar han hand om de våta lakanen.

Mamman uppmanar Thor att slänga den nu ruttnande fiskfångsten. Thor blir arg men lyder och slänger samtidigt sina nedkissade kalsonger i vattnet. På kvällen ber den konstnärliga systemen Hafdis Thor och Kristjan att stå modeller, och när de erbjuds pengar går de motvilligt med på att avmålas sminkade och omslingrade.

Dagen därpå hjälper killarna grannbonden Sven att lasta hö och sköta om får och hästar. Beth och Hanna uppmanar Thor och Kristjan att olovandes låna ett par av Svens hästar och dra ut på camping. Kristjan är motvillig men låter sig övertalas. När kvällen kommer går Thor och Beth på en promenad och kysser varandra, medan Kristjan och Hanna utan synbar entusiasm hänglar i tältet. Morgonen därpå dyker Kristjans pappa upp och gormar och slår sin son. Väl hemma får Kristjan mer stryk och när hans mamma protesterar hör Kristjan genom dörren hur även hon blir misshandlad. När Thor och Kristjan träffas igen börjar de bråka om vem som har värst pappa, men bråket övergår snart i fnittrig och kärleksfull brottning.

När Kristjans pappa tar med killarna för att plocka fågelägg från en brant klippvägg är det nära att Thor förolyckas. Av lättnad över att det slutade väl kramas killarna innerligt. Istället för att vara med Kristjan tillbringar Thor kvällen och natten hos Beth och på hennes initiativ ligger de. Under tiden åhör Kristjan hur föräldrarna återigen grälar och ger sig av hem till Thor. Systemen Hafdis upplyser honom om att Thor är hos Beth. När hon i all välmening säger till honom att det är helt okej om han är gay blir Kristjan upprörd och springer därifrån och in i stallet hos Svens hästar där han gråter häftigt.

Sven kommer ridande över slätten och hör ett skott avlossas. Det är Kristjan som försökt ta livet av sig. Samtidigt ligger Thor, jublande glad, i gräset och tittar upp mot himlen. När han småningom kommer hem får han veta vad som hänt, går till sängs och vägrar kliva upp på flera dagar.

Till slut uppmanas Thor att gå ut och få frisk luft. Barnen på fotbollsplanen ropar ”homo” efter honom och han råkar i gräl med Beth som berättar att Kristjan ska komma hem från sjukhuset samma dag. Senare gör Beth slut med Thor och Kristjans föräldrar vägrar låta Thor möta Kristjan. Arg och ledsen går Thor bärsärk hemma. Till slut lyckas han klättra in till Kristjans rum genom ett fönster och de två killarna pratar lite, tar varandra i handen och gråter. Kristjan berättar att hans föräldrar ska skiljas och att han ska flytta till Reykjavik. På vägen från Kristjan stannar Thor till vid piren där berättelsen tog sin början. Där står en yngre kille och fiskar och betar sig precis som Thor och hans kompisar gjorde – men den tiden verkar nu mycket avlägsen.

Bild: Roxana Reiss

Bild: Roxana Reiss

Coming-of-age – en filmgenre

Heartstone handlar om människor som befinner sig på gränsen mellan barndom och ungdom. Thor, Kristjan, Beth och Hanna upplever en sommar som för med sig stora förändringar för dem, både individuellt och i relationerna dem emellan.

- Vilka förändringar – kroppsliga och mentala – genomgår filmens huvudpersoner Thor och Kristjan?
- Hur förändras deras inbördes relation under filmens gång?

Barn som mognar till ungdomar (eller ännu vanligare ungdomar som mognar till unga vuxna) är ett så vanligt tema inom filmen att det finns en genre som kallas coming-of-age-film. De utspelar sig ofta under en begränsad tidsperiod (t ex en sommar), skildrar några händelser som blir avgörande för filmens huvudperson och beskriver hur hen genomgår en tydlig utveckling/förändring till följd av dessa.

- Ge exempel på några coming-of-age-filmer! Om du inte kommer på några så kan du googla för inspiration. Se även filmtips nedan.
- Jämför *Heartstone* med andra coming-of-age-filmer. Vilka likheter/typiska genredrag finns? Hur skiljer den sig från klassiska filmer i genren?

Pubertet och vuxenblivande

Förutom alla känslomässiga och sociala förändringar de unga huvudpersonerna genomgår i *Heartstone* så befinner sig deras kroppar mitt uppe i en omfattande omvandlingsprocess – puberteten. Särskilt Thor ägnar sig åt att studera sin spegelbild och sin (bristande) hårväxt.

- Varför tar Thor en hårtuss från hårborsten och placerar den som ”kukperuk”? Hur reagerade du på den scenen?
- Hur känns det för Thor att han ännu inte fått hår kring könet och i armhålorna? Varför är det viktigt för honom att inte verka ”omogen” inför kompisarna?

I *Heartstone* framstår tjejerna som mer sexuellt mogna än killarna. De är mindre generade, tar mer initiativ och verkar mer erfarna.

- Ge exempel på scener då Beth framstår som mer sexuellt mogen än Thor.

- Varför tror du att tjejerna i filmen skildras som mer mogna än killarna?

- Vid två olika tillfällen kallas Beth för ”hora”. Varför? Hur reagerade du på det? Hur reagerar Beth på det? Hur reagerar hennes vänner på det?

Bildsymbolik och filmtolkning

I *Heartstone* finns många scener, bilder och händelser med stark symbolisk laddning. Många av dessa kan kopplas till Thors och Kristjans utveckling och förändringsprocesser.

- Fundera på vad följande inslag kan ha för symbolisk betydelse: a) Fågelfötterna som hänger i snören och som fågeln har gnagt av för att kunna frigöra sig? b) Halsbandet som Thor ombeds ge till sin mamma men som han i stället ger till Beth? c) Det överraskande snöfallet som kommer när Kristjan försöker ta livet av sig och Thor just legat för första gången?
- Filmen inleds och avslutas på ett liknande sätt, på samma plats och med samma händelseförlopp men med vissa avgörande skillnader. Den här typen av upprepning med förskjutning är vanlig inom filmkonsten och ger ofta en nyckel till tolkningen av filmen. Vilken är denna nyckelscen i *Heartstone*? Vilka skillnader finns mellan hur den skildras i inledningen och avslutningen av berättelsen?
- Filmen heter på originalspråket isländska *Hiartasteinn*, på engelska och ”svenska” *Heartstone*. Varför heter filmen så? Vad är en ”hjärtsten”/”hjärtsten”?

Den homosociala gemenskapen

I *Heartstone* är ungdomarna mycket tydligt indelade i ”killar” och ”tjejer”. Thor och Kristjan umgås nästan jämt, precis som Beth och Hanna, och de verkar ha gemensamma vanor, förtroenden och känslor som de inte delar med några andra. De är, helt enkelt, två par bästisar.

- Vad gör Thor och Kristjan när de är ensamma tillsammans?
- Vad pratar de om?
- Hur skulle du beskriva deras relation?

Bild: Roxana Reiss

Vi får veta betydligt mindre om Beth och Hanna, eftersom de inte är filmens huvudpersoner, utan så kallade bikastrarer. Men vi kan försöka föreställa oss mer om dem för att ”bygga ut” deras karaktärer:

- Vad gör Beth och Hanna när de är ensamma tillsammans?
- Vad pratar de om?
- Hur skulle du beskriva deras relation?

Det finns ofta sociala förväntningar på hur vi ska bete oss som killar respektive tjejer och i *Heartstone* är dessa så kallade normer väldigt tydliga, inte minst i scenen där de fyra ungdomarna leker sanning eller konsekvens.

- Varför skildras det som mer okej att Beth och Hanna kysser varandra än att Thor och Kristjan gör det?
- Varför uttrycker Thor äckel när han pussat Kristjan?
- Varför vill Kristjan sluta leka sanning eller konsekvens?

Machokultur och homofobi

Det finns i byn som filmen utspelar sig i en stark machokultur. Machokulturen har en negativ inverkan på alla i ett samhälle, eftersom den inskränker människors frihet och handlingsutrymme.

- Vad betyder och innebär begreppet machokultur? Googla gärna, men var noga med att använda dig av tillförlitliga källor! Se även länktips nedan.
- Vilka personer i *Heartstone* kan sägas vara de främsta representanterna för machokulturen?
- Hur drabbas de vuxna kvinnorna i filmen av machokulturen?
- Hur påverkas Kristjan och Thor av machokulturen?
- På vilka sätt inverkar machokulturen negativt också på de som själva upprätthåller den, t ex Kristjans pappa och Ginger?

Det finns också en utbredd homofobi i byn.

- Vad betyder och innebär begreppet ”homofobi”? Googla gärna, men var noga med att använda dig av tillförlitliga källor! Se även länktips nedan.
- På vilka sätt tar sig homofobin uttryck i byn?
- Hur drabbas Kristjan av den? Varför försöker han ta livet av sig?

• På film straffas normbrytande karaktärer av olika slag – från unga homosexuella till sexuellt utlevande kvinnor – ofta av en snar död, för egen eller annans hand. Hur kommer det sig tror ni att det ser ut så på film och varför är det problematiskt?

- Hur drabbas Thor av byns homofobi? Varför förnekar han att Kristjan är gay?

Thor och Kristjan har en nära relation. De är lojala och förtroliga mot varandra och gillar även att ta i varandra, ibland i form av smekningar, ibland i form av brottnig. Småningom framgår det att Kristjans vänskapliga känslor för Thor också har drag av förälskelse.

- När i filmen förstod du att Kristjan är förälskad i Thor?
- När förstår Thor att Kristjan är förälskad i honom? Hur reagerar han?
- Varför berättar inte Kristjan för Thor om sina känslor för honom?
- Varför hänger Kristjan med Hanna i tältet?

Funktionella och dysfunktionella familjer

Thor och Kristjan växer upp i två helt olika familjer, med olika samsättningar och olika stämningar.

- Beskriv Thors familj! Vilka består den av? Hur skulle du beskriva de olika familjemedlemmarna? Hur är deras inbördes relationer? Hur ser deras hem ut?
- Beskriv Kristjans familj! Vilka består den av? Hur skulle du beskriva de olika familjemedlemmarna? Hur är deras inbördes relationer? Hur ser deras hem ut?

- Varför umgås killarna mer hemma hos Thor än hos Kristjan?

Thors systrar är både retsamma och kärleksfulla, roliga och jobbiga.

- Vad känner Thor för sina systrar?
- Vad känner systrarna för sin bror?
- När är de särskilt retsamma mot honom? Går de över gränsen någon gång?
- När är de särskilt snälla mot honom?
- Hur känner Kristjan för a) Thors systrar? b) Deras syskonrelation?
- Vad känner systrarna för Kristjan? Hur behandlar de honom? Hur reagerar de på hans självmordsförsök?

Thors föräldrar är skilda och det verkar som om han mycket sällan träffar sin pappa. Hans mamma vill gärna dejta men utbudet i byn är begränsat och hennes barn är minst sagt skeptiska.

- Varför träffar Thor sin pappa så sällan? Vad känner han inför detta?
- Varför vill inte barnen att deras mamma ska träffa någon ny?
- Vilka är fördelarna med att växa upp med en ensamstående förälder?

Kristjans föräldrar är gifta men har en destruktiv relation och i slutet av filmen har de kommit fram till att de ska skiljas. Kristjans pappa har alkoholproblem och misshandlar sin familj. Mamman försöker släta över och täcka upp för sin man men också försvara sin son. Hon är vad man på psykologiska brukar kalla medberoende.

- Vad innebär det att vara medberoende? Googla gärna, men se till att använda dig av tillförlitliga källor! Se även länktips nedan.
- Hur känner Kristjan inför att föräldrarna ska skiljas?

- Varför umgås killarna mer hemma hos Thor än hos Kristjan?

Thors systrar är både retsamma och kärleksfulla, roliga och jobbiga.

- Vad känner Thor för sina systrar?
- Vad känner systrarna för sin bror?
- När är de särskilt retsamma mot honom? Går de över gränsen någon gång?
- När är de särskilt snälla mot honom?
- Hur känner Kristjan för a) Thors systrar? b) Deras syskonrelation?
- Vad känner systrarna för Kristjan? Hur behandlar de honom? Hur reagerar de på hans självmordsförsök?

Thors föräldrar är skilda och det verkar som om han mycket sällan träffar sin pappa. Hans mamma vill gärna dejta men utbudet i byn är begränsat och hennes barn är minst sagt skeptiska.

- Varför träffar Thor sin pappa så sällan? Vad känner han inför detta?
- Varför vill inte barnen att deras mamma ska träffa någon ny?
- Vilka är fördelarna med att växa upp med en ensamstående förälder?

Kristjans föräldrar är gifta men har en destruktiv relation och i slutet av filmen har de kommit fram till att de ska skiljas. Kristjans pappa har alkoholproblem och misshandlar sin familj. Mamman försöker släta över och täcka upp för sin man men också försvara sin son. Hon är vad man på psykologiska brukar kalla medberoende.

- Vad innebär det att vara medberoende? Googla gärna, men se till att använda dig av tillförlitliga källor! Se även länktips nedan.
- Hur känner Kristjan inför att föräldrarna ska skiljas?

Tips på fördjupning

Mer om filmen

Intervju med regissören på Folkets bios Facebooksida (film, 6 min 30 sek): https://www.facebook.com/pg/folketsbio/videos/?ref=page_internal

Intervju med regissören av Sveriges radios Kulturnytt (text och ljudfil): <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=478&artikel=6656057>

Intervju med regissören i amerikanska Variety (text): <http://variety.com/2016/film/festivals/gudmundur-gudmundsson-heartstone-ice-land-new-director-generation-1201938928/>

Coming-of-age-filmer:

Mitt liv som hund (Lasse Hallström, Sverige, 1985)

Stand by me (Rob Reiner, USA, 1986)

Mean Girls (Mark Waters, USA, 2004)

Flickan (Fredrik Edfeldt, Sverige, 2009)

Tomboy (Céline Sciamma, Frankrike, 2011)

Om machokulturen:

Män för jämställdhet är en organisation som specialiserar sig på att förändra destruktiva mansnormer. De driver bl a projektet "Machofabriken", som är ett metodmaterial för alla som arbetar med ungdomar: <http://mfj.se>

Zara Larsson, sångerska och feminist:
<http://www.zaralarsson.se>

Linnéa Claesson, professionell handbollsspelare, samhällsdebattör:
<https://www.instagram.com/linneaclaesson/?hl=en> MFJ

Linnéa Claessons sommarprat i Sveriges Radio, P1, 2017:
<http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/921561?programid=2071>

Om att komma ut:

UMO (landstingens ungdomsmottagning på webben) om att komma ut som homo-, bi- eller transsexuell: <http://www.umo.se/Jag/Komma-ut/>

RFSL har samlat fakta om hbtq och normkritik och har en utförlig och användbar begreppsordlista: <https://www.rfsl.se/hbtq-fakta/>

Om att leva i en dysfunktionell familj:

BRIS diskussionsforum om familjeproblematik: <https://www.bris.se/for-barn-och-unga/forum/kategori/familjen/>

Maskrosbarn, organisation för barn med föräldrar som har missbruk eller mår psykiskt dåligt: <http://www.maskrosbarn.org>

Om självmordsprevention:

Nationellt centrum för Suicidforskning och prevention av psykisk ohälsas stödmaterial:
<http://ki.se/nasp/stodmaterial-om-sjalvmordsprevention>

Produktionsuppgifter

Island, 2016

Originaltitel: Hjartasteinn

Regi och manus: Guðmundur Arnar Guðmundsson

Foto: Sturla Brandth Grøvlen

Medverkande: Baldur Einarsson, Blær Hinriksson, Diljá Valsdóttir, Katla Njálsdóttir

Åldersgräns: 11 år

Längd: 129 min

Svenskt premiärdatum: 2017-06-30

Distributör: Folkets Bio

Redaktion

Text: Malena Janson

Redaktör: Anna Håkansson

Svenska Filminstitutet, augusti 2017

Kontakt

filmiskolan@filminstitutet.se

filminstitutet.se/filmpedagogik

Observera

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. Via länken filminstitutet.se/boka-skolbio kan ni lära er mer om hur en hittar och boka film för visningar i lärande sammanhang.